

Rapport från FINNSAM:s vårkonferens i Säfsen-Grangärde den 7 - 8 maj 1993

Texten är skriven av Lars-Olof Herou, Ludvika (nedskriven ur minnet 20 år senare). Texten är kompletterad och redigerad av Tor Eriksson, Örebro. Kompletteringen grundar sig på tidningsartiklar, informationsblad och konferenshandlingar. Fotografierna är tagna av Tor Eriksson

Arrangörsgrupp: Bo Hansson, Lars-Olof Herou, Nils Holmdahl

Fredagen den 7 maj

Samlingen skedde vid restaurang Hyttan i Säfsbyn, dit ett fyrtiotal personer hade sökt sig från olika håll. Vi åt lunch som inledning på träffen. De deltagare som skulle övernatta placerades i stugorna vid anläggningen som drivs av IF Metall.

Säfsbyn är i sig själv en av traktens äldsta finnbyar, upptagen ungefär 1620. Släkterna Turpoinen och Rautiainen har dominerat här. Det enda som emellertid påminner om den finska tiden är stenen mitt i IF Metalls stugby. Den har kallats ”Erkon pihan kivi”, det vill säga Eriks gårdssten. Erik Pålsson Turpoinen ska enligt Carl Axel Gottlund ha bott i en koja som vilat mot den här stenen. Här i Säfsen antecknade Gottlund för första gången den kända Sampomyten, som senare blev en omdebatterad del av det finska nationaleposet Kalevala.

På eftermiddagen var det tid för utfärd med egna bilar. De ursprungliga planerna var att åka en tur in på Nås finnmark, med besök vid Markusfallet, Oxfallet, Kölaråsen och Styggenstugan. Den rundturen i egna bilar fick nästan helt läggas om, på grund av att flera av de tänkta vägarna ännu inte var farbara vid denna tid på året. Det enda planerade besöket som genomfördes var vid Styggenstugan, som ligger norr om Fredriksberg nära byn Frösaråsen. Här bodde en i dessa trakter legendarisk person, Karl Johan Persson (1828-1906), Styggen kallad. Många var rädda för hans beryktade trollkunnighet. Det finns många berättelser om honom. Mest känt är nog hur han påstods ha fått kyrkoherde Axel Falk att förlora förmågan att predika. På gårdstunet – som aldrig kommer att växa igen enligt de vidskepliga – berättades flera av skrönorna om Styggen av de programansvariga Nils Holmdahl och Lars-Olof Herou. Deltagarna fick också höra ytterligare ur den muntliga traditionen från Uno Simonsson, som växt upp i det närliggande Frösaråsen.

Här bodde Styggen

Nils Holmdahl breder rieska i Abborrberg

Färden ställdes nu in i Grangärde finnmark. Första uppehållet blev Abborrberg. Här bjöds det upp till fest, då Nils Holmdahl bredde rieska åt oss, som bakats av hans fru Hélène Littmarck Holmdahl i Rikkenstorp. Abborrberg är en livskraftig by, som ända till året innan vårt besök hade egen affär för hela södra finnmarken. På 1640-talet kom finnen Hans Pålsson till Abborrtjärn helt nära byn. Säkra belägg för hans släktnamn har inte hittats ännu, men släkterna Pohjoinen och Honkainen ska enligt Carl Axel Gottlund ha bott i byn.

Ria i Abborrberg

Mitt i byn, som har ett klassiskt höjdläge, står en gammal ria och en rökbastu kvar.

*På
väg
mot
bastun
i Asp-
fallet*

Kliv in i Aspfallets bastu!

Nästa stopp skedde i Aspfallet hos Maj och Fridolf Jansson. Här bedrevs alltjämt hackslåtter på gammalt vis och korna betade på skogen sommartid. Här finns även finnmarkens bäst bevarade finska rökbastu. Den fingranskades naturligtvis i bästa FINNSAM-stil. Kring gården finns mängder av sägner och traditioner och föremål har sparats i lång tid. En del ristningar från 1700-talet på små lador leder tillbaka till de äldsta finnläkternas ättlingar. Vi fortsatte sedan via Bringsjöberg – byn med den fantastiska manen och Rönnerberget där återigen timmerbyggnadsfantasterna fick gotta sig åt en gammal bastu i fint skick.

Utflykten avslutades i Rikkenstorp som är en av få levande finngårdar i trakten. Gården drevs och underhölls av Nils Holmdahl med hustru Héléne sedan tidigt 1970-tal. Här besågs den nyligen hitflyttade och nyrenoverade rökstugan från Gullmossbacken. Återfärden till Säfsen gick över Nitten/Tallbacken, Strömsdal och Gravendal.

Ludvika kommun bjöd oss mot kvällen på middag i restaurang Hyttan i Säfsbyn. Kommunen representerades av Folke Thelin, aktivitetsnämndens ordförande och Gunnar Andersson, kommunfullmäktiges ordförande. Fredagen avslutades med en presentation av finnmarkerna i Västerbergslagen signerad Nils Holmdahl och Lars-Olof Herou. Genom sin mångåriga forskning om Bergslagens finnmarker var det verkligen rätt personer som serverade oss denna vårprimör. Vid den här tiden hade också tidskriften *Finnmarken förr och nu*

redan fem år på nacken. Nils Holmdahl och Lars-Olof Herou har varit redaktörer sedan de startade skriften 1988. De har sedan fortsatt att ge ut skriften, som nu år 2015 är över tjugofem år gammal. Nils Holmdahl har ju även gett ut andra publikationer under de år han har bott på finnmarken, och Lars-Olof Herou har ägnat många år åt att reda ut finska släktförhållanden.

Rökstugan från Gullmossbacken, flyttad till Rikkenstorp (foto, taget 1999)

Lördagen den 8 maj

Dagen inleddes med frukost och sedan följde föredrag. Mats Wahlberg från Ortnamnsarkivet i Uppsala berättade om finska ortnamn i mellersta Sverige. Säfsenbördige Mats Wahlberg med nästan rent finska anor i släkten har skrivit artikeln *Ortnamnsförrådet i de svenska finnmarkerna*. Utifrån den redogjorde han för ämnet.

Nästa ämne var *Datorhjälp i släkt- & hembygdsforskning – föreningen DIS redogör för utvecklingen*. Eftersom man har stor nytta av en dator vid sina studier var det här en viktig punkt. Sedan väntade lunch på restaurang Hyttan.

Ett FINNSAM-möte stod på programmet efter maten. Ulla Berg valdes till ordförande och Bo Hansson till sekreterare. Maud Wedin beskrev de samtal ledningsgruppen fört sedan konferensen i Torsby och presenterade funderingar kring ledningsgruppens arbete för mötet: Hur ska ledningsgruppen vara sammansatt? Hur ska cirkulationen och valet fungera? Hur ska ledningsgruppen

verka internt? Ska ledningsgruppen ha en utåtriktad verksamhet? Redovisningen avlöstes av sammanfattande diskussioner som avlöstes av beslut.

En rad övergripande beslut fattades. Till exempel ska FINNSAM vara så löst sammansatt som möjligt. Inget medlemskap ska finnas utan alla som vill skrivs upp på adresslistan för nyhetsbrev, information, konferensinbjudningar et cetera. Två gånger per år samlas intresserade i FINNSAM:s regi. Till konferenserna är alla välkomna. För särskilda aktiviteter kan projektgrupper utses. De riktlinjer som gällde för FINNSAM efter konferensen i Torsby fick en än mer strukturerad form. En ledningsgrupp valdes fram till vårkonferensen 1994. Bland annat valdes Maud Wedin till ansvarig för Västernorrland, tillika sammankallande för ledningsgruppen. Maths Östberg valdes som ansvarig för Gävle/Dala och Birger Nesholen blev en av de två ansvariga för Norge.

Christer Nilsson presenterade tankar kring informationsutbyte, som han hade vidareutvecklat och förändrat sedan träffen i Hällefors våren 1992. Mötet var mycket positivt till redovisningen och gav bland annat Christer i uppdrag att utarbeta en enkät till forskarkatalog enligt hans principer.

Så slutade sammankomsten med lovord och stort tack till arrangörerna Lars-Olof Herou, Bo Hansson och Nils Holmdahl. Det här var en mycket lyckad konferens.